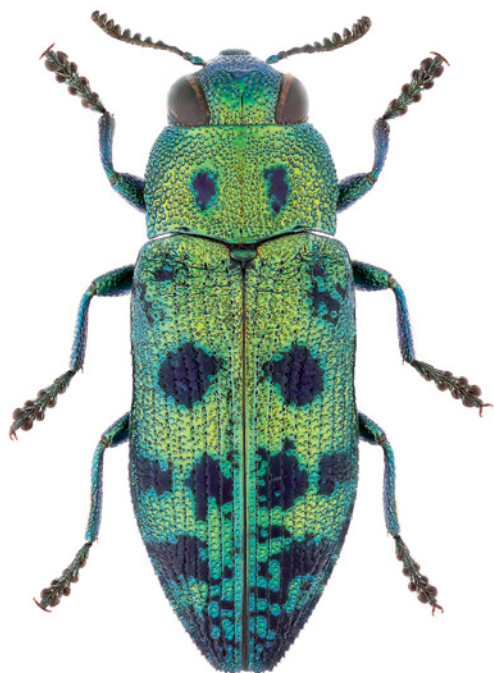

DE PRACHTKEVER *LAMPRODILA FESTIVA*: GEÏNTRODUCCEED OF
NATUURLIJK GEVESTIGD IN NEDERLAND (COLEOPTERA:
BUPRESTIDAE)?

Ed Colijn, Theodoor Heijerman & Dré Teunissen

De prachtkever *Lamprodila festiva* werd in 2007 voor het eerst aangetroffen in Nederland, in Sint-Oedenrode. De waardboom bleek te zijn geïmporteerd vanuit Italië. Vier jaar later werd één exemplaar aangetroffen in een tuin in Gronsveld, waarna in 2016 een aanzienlijke populatie werd ontdekt in een tuin in Eijsden. *Lamprodila festiva* is een van oorsprong mediterrane soort die bezig is aan een opmars naar het noorden. Het is onduidelijk of de populatie hier geïntroduceerd is dan wel op eigen kracht Zuid-Limburg heeft weten te bereiken. Aanvullende waarnemingen kunnen mogelijk bijdragen aan de beantwoording van deze vraag.

Figuur 1. *Lamprodila festiva* (8,05 mm), Eijsden, 19.VI.2016. Foto Theodoor Heijerman.
Figure 1. *Lamprodila festiva* (8.05 mm), Eijsden, 19.VI.2016. Photo Theodoor Heijerman.

INTRODUCTIE

De Nederlandse keverfauna is de laatste jaren enorm in beweging. Alleen al voor de familie prachtkevers zijn de afgelopen decennia zes nieuwe soorten voor Nederland gemeld (Van Aartsen & Heijerman 1992, Teunissen 1997, 2003, 2007, Vorst et al. 2009, Teunissen & Vendrig 2016). Anderzijds lijken ook drie soorten uit Nederland te zijn verdwenen (Vorst 2009, Teunissen 2010). In dit artikel melden we de aanwezigheid van een zevende nieuwe Nederlandse soort, *Lamprodila festiva* (Linnaeus, 1767) (fig. 1, 2), uit een voor Nederland nieuwe subfamilie Chrysochroinae. Daarmee komt het aantal in Nederland gevestigde soorten prachtkevers op dertig.

Lamprodila festiva werd tot vrij recent als zeldzaam beschouwd. De soort kwam tot circa twee decennia geleden voornamelijk voor in natuurlijk habitat in het Middellandse Zeegebied en werd als holomediterraan fauna-element beschouwd (Curletti 1994). De laatste tijd is sprake van regionale toename met lokaal plaagoptreden, en expansie in noordelijke richting waarbij de soort zich tegelijkertijd lijkt te hebben aangepast aan in cultuur gebracht landschap.

Figuur 2. *Lamprodila festiva*, vooraanzicht. Zelfde exemplaar als in figuur 1. Foto Theodoor Heijerman.
Figure 2. *Lamprodila festiva*, frontal view. Same specimen as in figure 1. Photo Theodoor Heijerman.

De ontdekking van een aanzienlijke populatie in het voorjaar van 2016 in een tuin in Eijsden vormde de aanleiding voor het schrijven van dit artikel. Bij deze waarnemingen ging het inmiddels om de derde vindplaats voor Nederland. Omdat de soort een onopvallende levenswijze kent en voorkomt in habitat dat weinig door entomologen zal worden onderzocht, willen we de aandacht vestigen op de aanwezigheid van *L. festiva* in Nederland.

We beschrijven in dit artikel achtereenvolgens de Nederlandse vondsten, taxonomie, herkenning, de verspreiding buiten Nederland en de biologie van de soort en bespreken kort andere Coleoptera die schadelijk kunnen zijn voor bomen van de cipresfamilie (Cupressaceae).

NEDERLANDSE VONDSTEN

Op 11 juni 2007 werd *L. festiva* voor het eerst in Nederland aangetroffen. Ad Sonnemans vond negen exemplaren in een boomkwekerij in Sint-Oedenrode (Amersfoortcoördinaten 156-394, Noord-Brabant). De waardboom, *Juniperus communis* 'Horstmann Pendula', bleek in 1999 te zijn geïmporteerd uit Italië. De kevers zijn in ieder geval tot en met 2012 op deze locatie aanwezig geweest. Afgezien van 2009 werden elk jaar exemplaren verzameld. Het voorkomen in Sint-Oedenrode werd terloops gemeld door Niehuis & Reiss (2010).

Op 21 juli 2011 meldde I. Raemakers een vondst van een exemplaar van *Lamprodila festiva* in zijn tuin te Gronsveld (AC 179-313, Limburg) op bloemen van pastinaak *Pastinaca sativa*. In de omgeving stonden verschillende oude solitaire *Thuja*'s en *Thuja*-heggen waarvan sommigen gezien de bruine plekken (groepjes afgestorven

Figuur 3. *Lamprodila festiva*, Eijsden, 30.vi.2016. Foto Huub van Oosterhout.
Figure 3. *Lamprodila festiva*, Eijsden, 30.vi.2016. Photo Huub van Oosterhout.

takken), duidelijk ergens last van hadden (schrift. med. Ivo Raemakers).

Eind mei 2016 meldde H. van Oosterhout de vondst van twee exemplaren van *L. festiva* uit Eijsden (Limburg) op Waarneming.nl. De kevers, die hij binnenshuis had aangetroffen, waren afkomstig uit de opgeslagen stamdelen en dikke takken van een *Thuja*-heg. Deze ruim 40 jaar oude heg was eerder in maart 2015 deels gerooid en buitenshuis opgeslagen. Een deel van het hout was naar binnen gebracht, waar het werd gebruikt als openhaardhout. Na de eerste vondst werden tot begin juli, vrijwel dagelijks, zowel buiten (fig. 3, 4) als binnenshuis, exemplaren van *L. festiva* waargenomen en voor een deel verzameld.

Op 20 juni 2017 bezocht de eerste auteur de vindplaats in Eijsden (AC 177-309, 177-310). De soort bleek nog steeds aanwezig in het resterende deel van de *Thuja*-heg waarvan grote delen er gezond

uitzagen en andere duidelijk aangetast waren (fig. 5, 6). De kevers vlogen bij zeer warm weer boven de circa 3,5 meter hoge heg. Uit het opgeslagen hout waren overigens in 2017 geen verse kevers meer gekomen.

De Nederlandse en Belgische vindplaatsen worden weergegeven op het kaartje van figuur 7.

TAXONOMIE

Lamprodila festiva kent een bewogen taxonomische historie. De soort heeft deel uitgemaakt van verschillende genera en is in de literatuur terug te vinden onder een aanzienlijk aantal namen. *Lamprodila festiva* wordt zelfs in de recente literatuur als lid van drie verschillende (sub)genera behandeld: *Ovalisia* Kerremans, 1900, *Palmar* Schaefer, 1949 en *Lamprodila* Motschulsky, 1860. Ook de (sub)specifieke classificatie is nog onderwerp van discussie.

Figuur 4. *Lamprodila festiva* bij de uitvliegopening, Eijsden, 22.vi.2016. Foto Huub van Oosterhout.
Figure 4. *Lamprodila festiva* near exit hole, Eijsden, 22.vi.2016. Photo Huub van Oosterhout.

In de meest recente standaardwerken op het gebied van de palearctische prachtkevers (Kubáň 2006, 2016) en het wereldstandaardwerk voor de Buprestidae (Bellamy 2008) is *festiva* opgenomen in het genus *Lamprodila* en het subgenus *Palmar*. We volgen deze indeling alhoewel niet duidelijk is of de genusnaam *Lamprodila* voldoet aan alle eisen zoals vastgesteld door de International Commission on Zoological Nomenclature (voor een discussie zie Hołyński 2011).

De Nederlandse prachtkevers behoren tot twee subfamilies, de Buprestinae en de Agrilinae, terwijl *L. festiva* tot de Chrysochroinae gerekend wordt (Kubáň 2016). Daarmee wordt met deze soort tevens een nieuwe subfamilie aan de Nederlandse lijst toegevoegd.

HERKENNING

Lamprodila festiva is in Nederland zeer eenvoudig te herkennen en kan met geen enkele inheemse buprestide verward worden. In het palearctisch gebied kent het genus *Lamprodila* twee subgenera: *Lamprodila* en *Palmar*. De soorten van het subgenus *Palmar* zijn te herkennen door de combinatie van het metaaliek gekleurde lichaam met grote ronde donkere vlekken. Binnen het subgenus *Palmar* zijn uit Europa, afhankelijk van de ge-

volgde auteur, twee, drie of vier soorten bekend: *Lamprodila balcanica* (Kirschbach, 1876), *L. cretica* (Zabransky, 1994) en *L. festiva*. Binnen *L. festiva* worden twee ondersoorten onderscheiden: *L. festiva festiva* en *L. f. holzschuhi* (Hellrigl, 1972).

Het door Kubáň (2016) als soort behandelde taxon *L. cretica* wordt door diverse auteurs beschouwd als synoniem van *L. festiva* (onder andere Hołyński 1999, Zykov 1999, Nitzu et al. 2016, Volkovich & Karpun 2017). De in de beschrijving door Zabransky (1994) genoemde verschillen zijn zeer klein en vallen volgens Hołyński (1999) binnen de variatiebreedte van *L. festiva*. De ondersoort *L. f. holzschuhi* wordt door sommige auteurs als valide soort gezien (Hellrigl 1972, 2010, Nitzu et al. 2016), terwijl anderen denken dat *holzschuhi* een synoniem is van *L. festiva*. Volgens Kubáň komen in West-Turkije exemplaren voor met intermediaire kenmerken tussen beide taxa (Volkovich & Karpun 2017).

Lamprodila festiva is eenvoudig te onderscheiden van *L. balcanica* door het kleinere schildje en de kleur van de onderzijde van het lichaam. Deze is groen (net als de bovenkant) bij *L. festiva* en blauwviolet bij *L. balcanica*.

Figuur 5. Onaangetast deel van de heg in Eijsden, 20.VI.2017. Foto Marijke Kanters.

Figure 5. Healthy part of the hedge in Eijsden, 20.VI.2017. Foto Marijke Kanters.

Figuur 6. Aangetast deel van de heg in Eijsden, 21.VI.2017. Foto Huub van Oosterhout.

Figure 6. Infested part of the hedge in Eijsden, 21.VI.2017. Foto Huub van Oosterhout.

VERSPREIDING BUITEN NEDERLAND

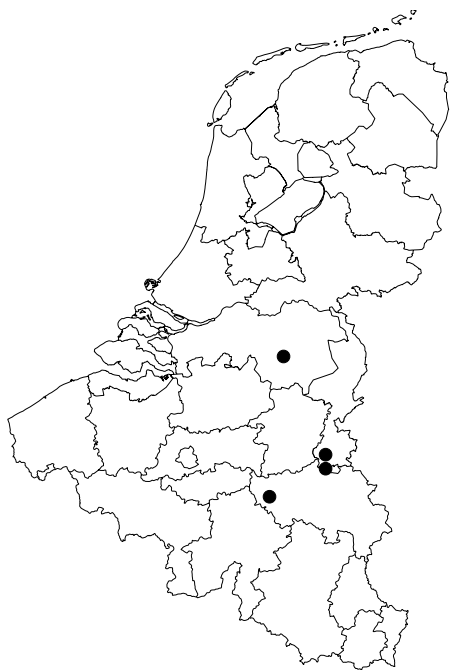
Volgens Kubáň (2016) heeft *L. festiva* twee ondersoorten waarvan de nominaat in Europa voorkomt in Albanië, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Duitsland, Frankrijk (inclusief Corsica), Griekenland (inclusief Kreta als *L. cretica* als synoniem beschouwd wordt), Hongarije, Italië (inclusief Sardinië), Kroatië, Macedonië, Montenegro, Oostenrijk, Portugal, Roemenië, Slovenië, Spanje (mogelijk geïntroduceerd in Mallorca), Tsjechië, Zwitserland en het Europese deel van Turkije (Théry 1942, Curletti 1994, Arnáiz Ruiz et al. 2005, Kubáň 2016, Volkovich & Karpun 2017). Vermoed wordt dat de soort ook aanwezig is in zuidelijk Moldavië en het zuidwesten van Oekraïne (Zykov 1999). In Noord-Afrika komt *L. festiva festiva* voor in Algerije, Marokko en Tunesië (Kubáň 2016). Onder andere Schaefer (1949), Obenberger (1952), Bellamy (2008) en Volkovich & Karpun (2017) noemen ook Libië. De ondersoort *L. f. holzschuhi* is bekend uit Libanon, Syrië en het Aziatische deel van Turkije.

Recent is sprake van zowel uitbreiding naar het noorden als (sterke) toename in gebieden waar de soort tot voor kort zelden voorkwam. Nieuwe gekoloniseerde gebieden zijn gemeld uit Hongarije (Muskovits 2001), Portugal (Arnáiz Ruiz et al. 2005), Luxemburg (Thoma & Eickermann 2014)

en België (Waarnemingen.be). Nieuwe regionale waarnemingen en/of uitbreiding komen uit Noord-Spanje (Pérez Moreno & Cabrero Sañudo 1999, Ugarte San Vicente et al. 2006), Noord-Italië (Uliana 2007, Giovagnoli et al. 2012, Salvetti 2013), Noord- en Midden-Frankrijk (Lecoq 1997, Guillemint 2003, Callot & Brua 2013), Midden-Duitsland (Hemmann 2007, Niehuis & Reiss 2010, Niehuis & Geissel 2014, Niehuis et al. 2015), Oostenrijk (Rabl et al. 2017) en Roemenië (Nitzu et al. 2016). In Rusland is de soort waarschijnlijk in eerste instantie geïntroduceerd met, vanuit Italië, Spanje en de Balkan geïmporteerde, cipressen die voor de aankleding van de Olympische Winterspelen in Sotsji bestemd waren. Sinds 2013 heeft de soort zich er daadwerkelijk weten te vestigen (Volkovich & Karpun 2017).

BIOLOGIE

Lamprodila festiva kent een zeer onopvallende levenswijze en de kevers zijn lastig te vinden. Ze bevinden zich op de takken en stammen van de dichtbegroeide waardbomen, zijn minder actief dan andere soorten prachtkevers en verschuilen zich bij verstoring (Obenberger 1933). Bij warm weer kunnen de kevers zwermend boven de waardbomen worden gezien (Brechtel & Kostenbader 2002, eigen waarnemingen).

Figuur 7. Verspreiding van *Lamprodila festiva* in Nederland en België.
Figure 7. Distribution of *Lamprodila festiva* in the Netherlands and Belgium.

Geschikte waardbomen worden gevormd door verzwakte of recent gestorven bomen uit de cipresfamilie. Hellrigl (1972) noemt daarbij speciaal bomen die aangetast zijn door roesten van het genus *Gymnosporangium* (Basidiomycota: Pucciniaceae) en Schimitschek (1944) vermeldt ook paddenstoelen van het genus *Armillaria*. In Baden-Württemberg is *L. festiva* tot nu toe alleen in jeneverbes *Juniperus communis* aangetroffen (Brechtel & Kostenbader 2002). Het voorkomen in de Voor-Alpen en de Alpenlanden beperkte zich tot voor kort ook grotendeels tot jeneverbes (Hellrigl 1972; zie verder hier onder). In het Middellandse Zeegebied komt *L. festiva* voor in diverse *Juniperus*-soorten zoals *J. communis*, *J. osycedrus*, *J. phoenicea* en *J. thurifera* en regionaal ook in andere soorten uit de cipresfamilie, zoals westerse levensboom *Thuja occidentalis*, oosterse levensboom *Platycladus orientalis*, Californische

cipres *Chamaecyparis laewsoni* en Italiaanse cipres *Cupressus sempervirens* (Schaefer 1949, Hellrigl 1978, Brechtel & Kostenbader 2002). Oudere meldingen van *Ziziphus lotus* (Rhamnaceae) (Peyerimhoff 1933) en *Tamarix* (Tamaricaceae) (Obenberger 1952) worden in twijfel getrokken (Hellrigl 1978).

In de recent gekoloniseerde gebieden wordt de 'overstap' gemeld van jeneverbes in natuurlijk habitat naar siercipressen en *Thuja*-heggen in stedelijke omgeving en kwekerijen, in Duitsland (Niehuis & Reiss 2010), Frankrijk (Brustel 2004, Roques et al. 2006, Bouget & Fleury 2009, Schmeltz 2010), Italië (Curletti & Ranghino 2003, Giovagnoli et al. 2012, Salvetti 2013), Zwitserland (Billen 2007), Slovenië (Razinger et al. 2013), Hongarije (Nemeth 2013, Schmidt et al. 2014), Roemenië (Nitzu et al. 2016) en Rusland (Volkovich & Karpun 2017). Daarbij worden diverse nog niet als waardboom bekende soorten en variëteiten genoemd: *Juniperus excelsa*, *J. scopolorum*, x *Cupressocyparis leylandii* en diverse cultivars van *Cupressus sempervirens*, *Chamaecyparis pisifera*, *Juniperus chinensis*, *Platycladus orientalis*, *Thuja occidentalis* en *T. plicata* (Curletti & Ranghino 2003, Schmidt et al. 2014, Nitzu et al. 2016, Volkovich & Karpun 2017). Tevens is uit de mediterrane bergbossen van Algerije een eerste plaagoptreden gemeld in de sandarakboom *Tetraclinis articulata* (Nichane & Khelil 2014, Nichane et al. 2015), die ook tot de cipresfamilie behoort.

Vrouwtjes leggen in het late voorjaar eitjes in barsten in het hout van verzwakte of recent gestorven waardbomen. De larven zijn houtbewoners en leven tussen de bast en het spint-hout. Ze voeden zich met het spinthout. De ontwikkeling duurt, afhankelijk van het klimaat, 1-3 jaar (Schaefer 1949, Hellrigl 1972, Brechtel & Kostenbader 2002). Uit Italië wordt gemeld dat de soort bivoltien zou kunnen zijn (Curletti & Ranghino 2003). De verpopping vindt plaats in een poppenwieg onder de bast. Na een poppenrust van circa drie weken knagen de verse kevers zich via een ovaal uitlieggat (fig. 4) een weg naar

buiten. Afhankelijk van klimaat en hoogte, vindt dit plaats vanaf eind april tot augustus (Schaefer 1949, Hellrigl 1972, Brechtel & Kostenbader 2002). Op de Nederlandse vindplaats werden verse kevers aangetroffen van eind mei tot begin juli (schrift. med. Huub van Oosterhout).

Als begeleidende keverfauna van *L. festiva* zijn diverse andere houtbewonende kevers en hun predatoren aangetroffen. Daaronder in Turkije *Phloeosinus bicolor* (Brullé, 1832) (Scolytinae) (Schimitschek 1939), in Noord-Afrika *Anthaxia umbellatarum* (Fabricius, 1787) (Buprestidae) (Curletti 1981), in Frankrijk *Anthaxia confusa confusa* Gory, 1841 (Buprestidae) (Schaefer 1949), in Duitsland *Phymatodes glabratus* (Charpentier, 1825) (Cerambycidae), *Phloeosinus thujae* (Perris, 1855) (Scolytinae) en de predatoren *Nemotoma elongatum* (Linnaeus, 1760) (Trogossitidae) en *Thanasimus femoralis* (Zetterstedt, 1828) (Cleridae) (Brechtel & Kostenbader 2002).

Binnen het historische verspreidingsgebied werd *L. festiva* tot nu toe beschouwd als een secundaire plaag (Schimitschek 1944). Aangetaste bomen konden een infectie jarenlang overleven en stierven meestal pas nadat infecties door andere houtkevers zoals de bastkever *Phloeosinus thujae* optraden (Hellrigl 1972). In de recent gekoloniseerde gebieden lijken de gevolgen ernstiger. De laatste twee decennia is, vaak na voorafgaande droogte, plaagoptreden gemeld uit Algerije, Duitsland, Frankrijk, Hongarije, Italië, Roemenië, Rusland, Slovenië en Zwitserland (Curletti & Rangelino 2003, Roques et al. 2006, Billen 2007, Hemmann 2007, Nemeth 2013, Razinger et al. 2013, Nichane et al. 2015, Nitzu et al. 2016, Volkovich & Karpun 2017).

DISCUSSIE

Lamprodila festiva werd in 2007 voor het eerst aangetroffen in Nederland, in een boomkwekerij in Sint-Oedenrode. De soort werd daar vrijwel zeker vanuit Italië geïmporteerd en was in ieder geval tot en met 2012 aanwezig. Daarna werd de

soort van twee plaatsen in Zuid-Limburg gemeld. Hoe de soort Zuid-Limburg heeft weten te bereiken is onduidelijk. Op basis van de huidige kennis lijken er drie scenario's mogelijk:

- alle waarnemingen zijn gevallen van aparte introducties;
- de Brabantse waarneming is een introductie gevolgd door lokale uitbreiding naar Limburg;
- de Brabantse waarneming betreft een introductie en de kever heeft Zuid-Limburg op eigen kracht vanuit het zuiden bereikt.

Import vanuit het buitenland is bij de populatie in Eijsden vrijwel uit te sluiten. De heg stond er al 40 jaar en er werden recent geen nieuwe bomen aangeplant. De tweede mogelijkheid ligt meer voor de hand. Gronsveld en Eijsden liggen hemelsbreed op zo'n 85 km van Sint-Oedenrode. Bovendien zijn van de kwekerij gedurende de infectie ook bomen verkocht die mogelijk ergens in Zuid-Limburg zijn aangeplant. Ook is het uiteraard mogelijk dat elders, vooralsnog onbekende, introducties hebben plaatsgevonden die hebben geleid tot de uitbreiding naar Eijsden.

De sterke uitbreiding naar het noorden inclusief Luxemburg, Midden-Duitsland en recent België maken vestiging vanuit het zuiden niet onmogelijk. De dichtstbijzijnde bekende locaties van *L. festiva* liggen op het ogenblik hemelsbreed op circa 50-150 km van Nederland verwijderd in de Belgische provincie Luik (2016) en Luxemburg (2009). De prachtkever *Agrilus planipennis* Fairmaire, 1888 verplaatst zich in Rusland en Noord-Amerika (al dan niet geholpen door met transportmiddelen meeliftende exemplaren) met een snelheid van gemiddeld 10-15 km/jaar en een maximum van 65 km/jaar (Straw et al. 2013, Siegert et al. 2014, Musolin et al. 2017). De dichtstbijzijnde vindplaats van *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763), die vrijwel zeker op eigen kracht Nederland heeft weten te bereiken, lag ten tijde van de eerste vondst op zo'n 500 (!) km afstand in Baden-Württemberg (Teunissen & Vendrig 2012).

Een volledig overzicht van de ontwikkelingen in de Nederlandse keverfauna valt ver buiten het bestek van dit artikel. We beperken ons daarom tot een bespreking van recente uitbreidingen van soorten gebonden aan de cipresfamilie die in Nederland of de buurlanden voorkomen. *Lamprodila festiva* is namelijk zeker niet de enige soort die op bomen uit de cipresfamilie leeft en recent aan een urbane opmars begonnen is.

Moraal (2005) meldde, na de extreem droge zomer van 2003, in 2004 sterfte van *Thuja*, *Chamaecyparis* en *Juniperus* op diverse locaties in Nederland. Deze werd veroorzaakt door een drietal soorten van het bastkevergenus *Phloeosinus* waaronder de voor Nederland nieuwe *P. bicolor* (als *P. aubei* Perris, 1855 in Moraal 2005) en de waarschijnlijk geïmporteerde *P. rudis* Blandford, 1894. Na die tijd zijn in Nederland grote uitbraken van deze soorten uitgebleven waarschijnlijk doordat de zomers erna een normaal neerslagpatroon vertoonden (Moraal 2010). Ook elders uit Europa wordt toenemend plaagoptreden van met name *P. bicolor* gemeld (Sobczyk & Lehmann 2007, Karamaouna & Kontodimas 2010, Bozsik & Szöcs 2017).

In België werd in 2006 voor het eerst een exemplaar van de boktor *Callidiellum rufipenne* (Motschulsky, 1861) aangetroffen (Verbeelen 2007). Ook de waardplanten van deze boktor behoren tot de cipresfamilie. Inmiddels is de soort van tien Belgische locaties bekend, heeft de Nederlandse grens dicht genaderd en is mogelijk al onopgemerkt aanwezig in het zuiden van Nederland (Drumont et al. 2015). Het oorspronkelijke areaal beslaat het oosten van Azië maar de soort wordt al sinds meer dan een eeuw via de houthandel en sierplanten over de wereld verspreid. In Europa heeft *C. rufipenne* zich tot nu toe gevestigd in Spanje, Italië, Kroatië, Frankrijk en België. De schade die door deze boktor veroorzaakt kan worden lijkt overigens mee te vallen. Uit Europa zijn nog geen grote schadegevallen gemeld. *Callidiellum rufipenne* werd in 1999 door de European and Mediterranean Plant Protection

Organization (EPPO) in de Alert List opgenomen maar omdat problemen uitbleven in 2004 weer van de lijst gehaald (Colijn 2017).

Twee boktorsoorten van het genus *Semanotus* zouden in de toekomst ook een rol kunnen gaan spelen in Nederland. Uit Italië en Roemenië wordt een toename van *Semanotus ruscicus* (Fabricius, 1776) en bijbehorende schade aan *Cupressus sempervirens* en *Thuja* gerapporteerd (Covassi et al. 1998, Dobrin & Nitzu 2014). Recent is deze Zuid-Europese soort voor het eerst aangetroffen in Groot-Brittannië (2007) en Frankrijk (2009) (Mendel & Barclay 2008, Allemand 2009). *Semanotus bifasciatus* (Motschulsky, 1875) is een algemene boktor in de bossen van de noordelijke delen van Azië (Rusland, Korea, China, Japan) die schade kan veroorzaken aan coniferen. Deze soort komt in het oorspronkelijk areaal regelmatig samen met *Callidiellum rufipenne* voor (Iwata et al. 2007). In 2011 en 2013 zijn al boktorren van deze soort onderschept door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA 2012, 2014)

Pachyrhinus lethierryi (Desbrochers, 1875) is een van oorsprong mediterrane snuitkever die aan een noordelijke opmars bezig is. Tien jaar geleden werd de soort voor 't eerst in Nederland aangetroffen (Heijerman 2008). In eerste instantie werd getwijfeld aan een natuurlijke uitbreiding maar nog geen jaar later werd het voorkomen in België gerapporteerd, met vondsten teruggaand tot 2000 (Delbol 2009). De schade die deze snuitkevers kunnen veroorzaken is beperkt en voornamelijk cosmetisch. De volwassen kevers eten tijdens de rijpingsvraat van bladeren van diverse cipressen. De larven kunnen meer schade veroorzaken. Ze knagen aan de wortels van de waardplant waardoor ze de sapstroom kunnen verstoren. Bij droogte kunnen daarbij takken afsterven (Gosik et al. 2010, Schmeltz 2010). *Pachyrhinus lethierryi* heeft zich de afgelopen jaren verspreid over Nederland en is alleen nog afwezig in de noord-oostelijke provincies Overijssel, Drenthe, Groningen en Friesland (pers. obs. Th. Heijerman).

Lamprodila festiva en de *Phloeosinus*-soorten veroorzaken in hun natuurlijk areaal weinig schade. Ze staan daar bekend als secundaire 'plaa'gsoorten. In recent gekoloniseerde gebieden zijn de gevolgen groter. Roques et al. (2006) speculeren dat het succes van deze exoten wordt veroorzaakt door het ontbreken van inheemse waardenbomen waardoor gespecialiseerde inheemse plaagsoorten en hun natuurlijke vijanden afwezig zijn. Deze verklaring zou voor Nederland inderdaad geldig kunnen zijn: het enige inheemse lid van de cipresfamilie, de jeneverbes *Juniperus communis* is een zeldzame en bedreigde soort die de laatste jaren sterk achteruit is gegaan (Knol & Nijhof 2004) terwijl historisch in Nederland alleen *P. thujae* bekend staat als plaagkever. Bovendien is dat plaagoptreden slechts bekend van twee, mogelijk ook nog geïmporteerde, gevallen (Reclaire & van der Wiel 1948, Doom 1964).

Lamprodila festiva komt voor in habitat dat weinig door entomologen wordt onderzocht. We willen via dit artikel de aandacht vestigen op de aanwezigheid van de soort in Nederland. Het is goed mogelijk dat *L. festiva* onopgemerkt aanwezig is op andere locaties. Cipressen met bruin blad of dode bomen die zijn blijven staan zouden aangetast kunnen zijn en aan een onderzoek onderworpen kunnen worden. Ook de nog niet in Nederland gevonden *Callidiellum rufipenne* zou op deze manier gevonden kunnen worden. Waarnemingen zijn zeer welkom en kunnen worden doorgegeven aan EIS Kenniscentrum Insecten (eis@naturalis.nl) of aan de auteurs.

DANKWOORD

Onze grote dank gaat uit naar Ad Sonnemans en Ivo Raemakers voor het doorgeven van hun waarnemingen en daarbij horende informatie. Marijke Kanters zijn we zeer erkentelijk voor het beschikbaar stellen van haar foto. Huub van Oosterhout wordt hartelijk bedankt voor het doorgeven van zijn waarnemingen, het gebruik van zijn foto's voor dit artikel en de zeer hartelijke ontvangst met koffie en gebak.

LITERATUUR

- Aartsen, B. van & Th. Heijerman 1992. *Anthaxia salicis*, nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Berichten 52: 131-132.
- Allemand, R. 2009. Observation de *Semanotus ruscicus* (F.) dans la région lyonnaise (Coleoptera Cerambycidae). – L'Entomologiste 65: 159.
- Arnáiz Ruiz, L., P. Bercedo Páramo & A.J. de Sousa Zuzarte 2005. Dos nuevos buprestidos para Portugal (Coleoptera: Buprestidae). – Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa 37: 135-136.
- Bellamy, C.L. 2008. A world catalogue and bibliography of the jewel beetles (Coleoptera: Buprestoidea). Volume 1. Introduction; fossil taxa; Schizopodidae; Buprestidae: Julodinae - Chrysochroinae: Poeciloonotini. – Pensoft Series Faunistica 76: 1-625.
- Billen, W. 2007. Neue Wirtspflanzen von *Palmar festiva* (L.) (Buprestidae). – Mitteilungen der Entomologischen Gesellschaft Basel 57: 137-139.
- Bouget, C. & J. Fleury 2009. Contribution a la connaissance de l'entomofaune du Domaine des Barres (Nogent-sur-Vernisson, Loiret) (Coleoptera). – L'Entomologiste 65: 289-296.
- Bozsik, G. & G. Szöcs 2017. Phenology, behavior and infestation levels of the invasive small cypress bark beetle, *Phloeosinus aubei*, on some cultivars of *Thuja* and *Juniper* spp., in Hungary. – Phytoparasitica 45: 201-210.
- Brechel, F. & H. Kostenbader 2002. Die Pracht- und Hirschkäfer Baden-Württembergs. – Ulmer Verlag, Stuttgart.
- Brustel, H. 2004. Coléoptères saproxyliques et valeur biologique des forêts françaises. Perspectives pour la conservation du patrimoine naturel. – Les Dossiers Forestiers 13: 1-297.
- Callot, H. & C. Brua 2013. Insectes invasifs et envahissants en Alsace. – Bulletin de l'Association Philomathique d'Alsace et de Lorraine 44: 21-44.
- Colijn, E.O. 2017. Nederlands soortenregister *Callidiellum rufipenne*. – www.nederlandsesoorten.nl. [bezocht 30.vii.2017]
- Covassi, M.V., P.F. Roversi & A. Binazzi 1998. Diffusione e risposte adattative di insetti xilofagi nel mutato quadro fitosanitario di *Cupressus sempervirens*. – Atti Convegno 'Il nostro amico cipresso', Giornata

- di studio e aggiornamento sulle avversità del *Cupressus sempervirens* L. – Annali dell'Accademia Italiana di Scienze Forestali 47: 77-91.
- Curletti, G. 1981. Coleotteri Buprestidi del Piemonte e Valle D'Aosta. – Rivista Piemontese di Storia Naturale 2: 219-225.
- Curletti, G. 1994. Buprestidi d'Italia. Catalogo tassonomico, sinonimico, biologico, geonemico. – Monografie di Natura Bresciana 19: 1-318.
- Curletti, G. & S. Ranghino 2003. Su un'infestazione di *Palmar festiva* Linné, (1767) nel Biellese. – Informatore Fitopatologico 53: 28-30.
- Delbol, M. 2009. Présence de *Pachyrhinus lethierryi* (Desbrochers, 1875) (Coleoptera: Curculionidae) en Belgique. – Faunistic Entomology 61: 193-194.
- Dobrin, I. & E. Nitzu 2014. New potential pest species previously considered rare in the Romanian fauna: *Semanotus ruscicus* (Coleoptera, Cerambycidae) and *Ovalisia festiva* (Coleoptera, Buprestidae). – In: Uludağ, A., A. Yazlik, K. Jabran, S. Türkseven & U. Starfinger (eds.), Proceedings of the 8th International Conference on Biological Invasions, Antalya-Turkey, 3-8 November 2014: 214.
- Doom, D. 1964. *Phloeosinus thujae* Perris (Col., Scolytidae) en *Dendromyza* sp. (Dipt., Agromyzidae). Twee in de bosbouw weinig bekende houtinsekten. – Nederlands Bosbouw-tijdschrift 36: 354-357.
- Drumont, A., K. Smets, K. Scheers, A. Thomaes, R. Vandenhoudt & M. Lodewyckx 2015. *Callidiellum rufipenne* (Motschulsky, 1861) en Belgique: bilan de sa présence et de son installation sur notre territoire (Coleoptera: Cerambycidae: Cerambycinae). – Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie 150: 239-249.
- Giovagnoli, G., A. Strocchi & M. Paglialunga 2012. Coleotteri della Regione Marche. Primo contributo alla conoscenza della coleotterofauna della Regione Marche (Insecta Coleoptera Carabidae, Buprestidae, Meloidae, Tenebrionidae, Lucanidae, Bolboceratidae, Melolonthidae, Cetoniidae, Cerambycidae). – Quaderno di Studi e Notizie di Storia Naturale della Romagna 36: 159-184.
- Gosik, R., J. Hirsch & P. Sprick 2010. Biology and molecular determination of *Pachyrhinus lethierryi* (Desbrochers, 1875) with description of the mature larva and pupa (Coleoptera, Curculionidae, Entiminae: Polydrusini). – Snudebiller 11: 80-95.
- Guilleminot, H. 2003. Presence de *Lampra festiva* L. (Buprestidae) en forêt de la Perthe (Aube). – Le Coléoptériste 6: 39.
- Heijerman, Th. 2008. De snuitkever *Pachyrhinus lethierryi* nieuw voor Nederland (Coleoptera: Curculionidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 28: 35-39.
- Hellrigl, K. 1972. Revision der westpaläarktischen Arten der Prachtkäfergattung *Lampra* Lac. (Col., Buprestidae). – Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien 76: 649-708.
- Hellrigl, K. 1978. Ökologie und Brutpflanzen europäischer Prachtkäfer (Col., Buprestidae). – Zeitschrift für Angewandte Entomologie 85: 167-191.
- Hellrigl, K. 2010. Faunistik der Prachtkäfer von Südtirol (Coleoptera: Buprestidae). – Forest Observer 2010 (5): 153-206.
- Hemmann, K. 2007. Der Grüne Wacholder-Prachtkäfer *Palmar festiva* (Linne, 1767) in der Oberrheinebene (Coleoptera, Buprestidae). – Mitteilungen des Badischen Landesvereins für Naturkunde und Naturschutz (N.F.) 20: 173-179.
- Hołyński, R. 1999. Taxonomical, zoogeographical and phylogenetical relations among Indo-Pacific *Psiloptera* Dej., *Dicercomorpha* Deyr. and related genera (Coleoptera, Buprestidae). – Polish Academy of Sciences, Museum and Institute of Zoology, Warszawa. [dissertation]
- Hołyński, R. 2011. Taxonomy and phylogeny of the subtribes Phrixiina Cobos and Haplotrinchina Hołyński with remarks on the systematic position of *Pseudhypanthera* Saunders (Coleoptera: Buprestidae). – Genus 22: 347-425.
- Iwata, R., T. Maro, Y. Yonezawa, T. Yahagi & Y. Fujikawa 2007. Period of adult activity and response to wood moisture content as major segregating factors in the coexistence of two conifer longhorn beetles, *Callidiellum rufipenne* and *Semanotus bifasciatus* (Coleoptera: Cerambycidae). – European Journal of Entomology 104: 341-345.
- Karamaouna, F. & D.C. Kontodimas 2010. New threat from an insect borer in urban trees in Greece. – Hellenic Plant Protection Journal 3: 1-5.
- Knol, W.C. & B.S.J. Nijhof 2004. Jeneverbes in de verdrinking een integrale verkenning van de

- verjongingsproblematiek. – Alterra, Wageningen. [rapport 942]
- Kubán V. 2006. Family Buprestidae Leach, 1815 - subfamily Chrysochroinae Laporte, 1835 - tribe Poecilonotini Jakobson, 1913. – In: I. Löbl & D. Löbl (eds.). Catalogue of Palearctic Coleoptera. Volume 3. Scarabaeoidea, Scirtoidea, Dascilloidea, Buprestoidea and Byrrhoidea. Brill, Leiden – Boston: 350-352.
- Kubán V. 2016. Family Buprestidae Leach, 1815 - subfamily Chrysochroinae Laporte, 1835 - tribe Poecilonotini Jakobson, 1913. – In: I. Löbl & D. Löbl (eds.). Catalogue of Palearctic Coleoptera. Volume 3. Scarabaeoidea, Scirtoidea, Dascilloidea, Buprestoidea and Byrrhoidea. Revised and updated edition, Brill, Leiden - Boston: 467-470.
- Lecoq, J.C. 1997. Buprestes et Thuyas (Col. Buprestidae). – Bulletin de Liaison de l'Association des Coleopteristes de la Region Parisienne 29: 70.
- Mendel, H. & M. Barclay 2008. *Semanotus ruscicus* (Fabricius, 1776) (Cerambycidae) breeding in Britain. – The Coleopterist 17: 1-4.
- Moraal, L.G. 2005. Insectenplagen op bomen en struiken in bos en landelijk gebied in 2004. – Vakblad Natuur Bos Landschap 2: 18-21.
- Moraal, L.G. 2010. Infestations of the cypress bark beetles *Phloeosinus rufus*, *P. bicolor* and *P. thujae* in the Netherlands (Coleoptera: Curculionidae: Scolytinae). – Entomologische Berichten 70: 140-145.
- Muskovits, J. 2001. Somogy megye diszbogarai (Coleoptera: Buprestidae). – Natura Somogyiensis 1: 169-178.
- Musolin, D.L., A.V. Selikhovkin, D.A. Shabunin, B. Zviagintsev & Y.N. Baranchikov 2017. Between ash dieback and emerald ash borer: two Asian invaders in Russia and the future of ash in Europe. – Baltic Forestry 23: 316-333.
- Nemeth, T. 2013. Cypress borer (*Lamprodila festiva*), a protected beetle becoming a new pest of evergreen trees in Budapest, Hungary (Coleoptera, Buprestidae). – Novenyvedelem 49: 367-369.
- Nichane, M. & M.A. Khelil 2014. Notes sur l'attaque du Thuya de Berberie (*Tetraclinis articulata* (Vahl) Master) par un bupreste (*Ovalisia festiva* L.) dans les Monts des Traras Occidentaux (Nord Occidental Algerien). – Revue des Bioressources 4: 21-28.
- Nichane, M., M.A. Khelil & A.F. Righi 2015. *Ovalisia festiva* L. (Coleoptera, Buprestidae): New devastating of the thuja (*Tetraclinis articulata* (Vahl) Master) in the Occidental Mountains of Traras (Algerian Western North). – International Journal of Research in Agriculture and Forestry 2: 21-27.
- Niehuis, M. & U. Geissel 2014. Neuer Fundort des Wacholderprachtkäfers - *Lamprodila (Palmar) festiva* (L., 1767) - in der Pfalz (Coleoptera: Buprestidae). – Fauna und Flora in Rheinland Pfalz 12: 1135-1139.
- Niehuis, M. & G. Reiss 2010. Der Südliche Wacholder-Prachtkäfer - *Lamprodila (Palmar) festiva* (L., 1767) neu für die Fauna von Rheinland-Pfalz (Coleoptera: Buprestidae). – Fauna und Flora in Rheinland-Pfalz 11: 1281-1290.
- Niehuis, M., A. Fölling & R. Reifenrath 2015. Der Südliche Wacholder-Prachtkäfer - *Lamprodila (Palmar) festiva* (L., 1767) hat Rheinhessen erreicht (Coleoptera: Buprestidae). – Fauna und Flora in Rheinland Pfalz 13: 201-204.
- Nitzu, I. Dobrin, M. Dumbravă & M. Gutue 2016. The range expansion of *Ovalisia festiva* (Linnaeus, 1767) (Coleoptera: Buprestidae) in Eastern Europe and its damaging potential for Cupressaceae. – Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle 'Grigore Antipa' 58: 51-57.
- NVWA 2012. Rapport fyto-sanitaire signaleringen 2011. – Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit, Utrecht.
- NVWA 2014. Rapport fyto-sanitaire signaleringen 2013. – Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit, Utrecht.
- Obenberger, J. 1933. Catalogue raisonné des Buprestides de Bulgarie II. Partie. – Bulletin des Institutions Royales d'Histoire Naturelle, Sofia 6: 49-115.
- Obenberger, J. 1952. Monographie du genre *Lampra* Sol. (Col., Buprestidae) de la region Palearctique. – Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae 27: 279-374.
- Pérez Moreno, I. & F.J. Cabrero Sañudo 1999. Datos para el catálogo de coleópteros de La Rioja (Insecta, coleoptera). – Zubía, Monographico 11: 93-126.
- Peyerimhoff, P. de 1933. Les coléoptères attachés aux conifères dans le nord de l'Afrique. – Annales de la Société Entomologique de France 102: 359-408.
- Rabl, D., Chr. Rabl & S. Rabl 2017. The Mediterranean

- distributed Cypress jewel beetle *Ovalisia festiva* (Linnaeus, 1767) has reached the east of Austria (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Zeitschrift, Schwanfeld 127: 109-111.
- Razinger, J., M. Zerjav & S. Modic 2013. *Thuja occidentalis* L. is commonly a host for cypress jewel beetle (*Ovalisia festiva* L.) in Slovenia. – In: Lectures and papers presented at the 11th Slovenian Conference on Plant Protection, Bled, March 5-6 2013, Plant Protection Society of Slovenia, Ljubljana: 359-365.
- Reclaire, A. & P. van der Wiel 1948. Bijdrage tot de kennis der Nederlandse kevers III. (15e vervolg op het aanhangsel in Coleoptera Neerlandica III). – Tijdschrift voor Entomologie 89: 65-76.
- Roques, A., M.-A. Auger-Rozenberg & S. Boivin 2006. A lack of native congeners may limit colonization of introduced conifers by indigenous insects in Europe. – Canadian Journal of Forestry Research 36: 299-313.
- Salvetti, M. 2013. *Lamprodila festiva* (Coleoptera Buprestidae), specie olomediterranea legata alle piante dei generi *Thuja*, *Juniperus*, *Cupressus*. – Il Naturalista Valtellinese 23: 47-49.
- Schaefer, L. 1949. Les Buprestides de France. Tableaux analytiques des Coléoptères de la faune franco-rhéthane, France, Rhénanie, Belgique, Hollande, Valais, Corse. Famille LVI. – Miscellanea Entomologica, Supplément: 1-511.
- Schimitschek, E. 1939. Beiträge zur Forstentomologie der Türkei I. – Zeitschrift für Angewandte Entomologie 25: 291-310.
- Schimitschek, E. 1944. Forstinsekten der Türkei und ihre Umwelt. Grundlagen der türkischen Forstentomologie. – Volk und Reich, Amsterdam.
- Schmeltz, B. 2010. Deux ravageurs des thuyas et d'autres résineux: *Pachyrhinus lethierryi* et *Ovalisia (Palmar) festiva* (Coleoptera, Curculionidae et Buprestidae). – L'Écho du Soultzbach, Bulletin Municipal de Soppe-le-Haut 42: 22-23.
- Schmidt, G., M.S. Diószegi, V. Szabó & K. Hrotkó 2014. Cypress borer (*Lamprodila festiva*), a new urban pest in Hungary. – Plants in Urban Areas and Landscape 2014: 32-34.
- Siegert, N.W., D.G. McCullough, A.M. Liebhold & F.W. Telewski 2014. Dendrochronological reconstruction of the epicentre and early spread of emerald ash borer in North America. – Diversity and Distributions 20: 847-858.
- Sobczyk, T. & M. Lehmann 2007. Zur Ausbreitung des Zweifarbigigen Thuja-borkenkäfer *Phloeosinus aubei* (Perris, 1855) in Ostdeutschland mit Anmerkungen zu *Phloeosinus thujae* (Perris, 1855) und *Phloeosinus rudis* Blandford, 1894 (Coleoptera, Gurgulionidae, Scolytinae). – Märkische Entomologischen Nachrichten 1: 55-60.
- Straw, N.A., D.T. Williams, O. Kulinich & Y.I. Gninenko 2013. Distribution, impact and rate of spread of emerald ash borer *Agrilus planipennis* (Coleoptera: Buprestidae) in the Moscow region of Russia. – Forestry 86: 515-522.
- Teunissen, A.P.J.A. 1997. Twee prachtkevers nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Berichten 57: 197-199.
- Teunissen, A.P.J.A. 2003. Blauwe dennenprachtkever *Phaenops cyanea* (Coleoptera: Buprestidae) nu ook in Nederland waargenomen. – Entomologische Berichten 63: 165.
- Teunissen, A.P.J.A. 2007. Een nieuwe aanwinst voor de Nederlandse fauna: de goudgepunteerde dennenprachtkever *Chrysobothris solieri* (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Berichten 67: 67.
- Teunissen, A.P.J.A. 2010. Buprestidae. – In: Vorst, O. (red), Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging 11: 105-106.
- Teunissen, A.P.J.A. & C.F.P. Vendrig 2012. Een Nederlandse populatie van de zeldzame en beschermde vermiljoenkever *Cucujus cinnaberinus* (Coleoptera: Cucujidae). – Entomologische Berichten 72: 218-221.
- Teunissen, A.P.J.A. & C.F.P. Vendrig 2016. De populierenprachtkever *Agrilus ater* heeft zijn areaal naar het noorden uitgebreid en behoort nu tot de Nederlandse fauna (Coleoptera: Buprestidae). – Entomologische Berichten 77: 13-17.
- Théry, A. 1942. Coléoptères Buprestides. – Faune de France 41: 1-221.
- Thoma, J. & M. Eickermann 2014. Erstauftreten des Wacholderprachtkäfers *Ovalisia festiva* (Linnaeus, 1767) in Luxemburg. – Bulletin de la Société des Naturalistes Luxembourgeois 115: 227-229.

- Ugarte San Vicente, I. Zabalegui & F. Salgueira Cerezo 2006. Nuevos e interesantes registros de buprestidos para la Comunidad Autónoma del País Vasco (norte de la Península Ibérica) (Coleoptera: Buprestidae). – *Heteropterus Revista de Entomología* 6: 161-172.
- Uliana, M 2007. Biodiversità della Laguna di Venezia e della costa nord Adriatica veneta. Segnalazione 192: Insecta: *Palmar festiva* Linne, 1767 (Insecta Coleoptera Buprestidae). – *Bollettino del Museo Civico di Storia Naturale di Venezia* 30: 320-321.
- Verbeelen, F. 2007. *Callidiellum rufipenne* (Motschusky, 1860) nieuw voor België (Coleoptera, Cerambycidae). – *Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie* 142: 132-134.
- Volkovich, M.G. & N.N. Karpun 2017. A new invasive species of buprestid beetles in the Russian fauna: *Lamprodila (Palmar) festiva* (L.) (Coleoptera, Buprestidae), a pest of Cupressaceae. – *Entomological Review* 97: 425-437.
- Vorst, O. 2009. De Nederlandse prachtkevers (Buprestidae). – *Entomologische Tabellen* 4: 5-60.
- Vorst, O., Th. Heijerman, A.P.J.A. Teunissen & G.O. Keijl 2009. Nieuws over Nederlandse prachtkevers (Coleoptera: Buprestidae). – *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 31: 25-34.
- Zabransky, P. 1994. *Palmar cretica* n. sp. von der Insel Kreta (Coleoptera, Buprestidae). – *Entomologisches Nachrichtenblatt* 1: 11-17.
- Zykov, I.E. 1999. A revision of the buprestid genus *Palmar* Schaefer (Coleoptera, Buprestidae) of the fauna of CIS and neighbouring countries. 1. Review of species. – *Entomological Review* 79: 899-916.

SUMMARY

The jewel beetle *Lamprodila festiva*, introduced or naturally established in the Netherlands?

The jewel beetle *Lamprodila festiva* was first found in the Netherlands in Sint-Oedenrode (province of Noord-Brabant) in 2007. The affected *Juniperus communis* appeared to be imported from Italy. Four years later, a single beetle was found in a garden in Gronsveld (province of Limburg), and in 2016 a considerable population was discovered in a garden in Eijsden (province of Limburg). *Lamprodila festiva*, originally a Mediterranean species, is spreading into more northern countries in Europe while simultaneously attacking a larger number of representatives of the family Cupressaceae, especially in urban areas. The species was probably introduced in the Netherlands although it remains possible that it has reached the country in a natural way. We discuss the Dutch findings, taxonomy, determination, distribution and biology. We also provide an overview of other species that may damage Cupressaceae in the Netherlands.

E.O. Colijn
EIS Kenniscentrum Insecten
Postbus 9517
2300 RA Leiden
ed.colijn@naturalis.nl

Th. Heijerman
EIS Kenniscentrum Insecten
Postbus 9517
2300 RA Leiden
theodoor.heijerman@weevil.demon.nl

A.P.J.A. Teunissen
EIS Kenniscentrum Insecten
Postbus 9517
2300 RA Leiden
dre.teunissen@onsneteindhoven.nl